

Uusi aika pienmärehtijöiden jalostuksessa -hanke

Suomalainen lammas- ja vuohituotanto tarvitsee uuden, turvallisen ja kustannustehokkaan tavan uudistaa eläinainesta. Tautiriskit, pitkät etäisyydet ja elävän eläinkaupan epävarmuudet vaikeuttavat jalostusta ja uhkaavat erityisesti alkuperäisrotujen (suomenlammas, kainuunharmaa, ahvenanmaanlammas, suomenvuohi) monimuotoisuutta.

Hankkeessa kehitetään keinosiemennyksen perustuva toimintamalli, joka tarjoaa ratkaisun näihin haasteisiin. Malli rakennetaan yhteistyössä tilojen kanssa ja siinä hyödynnetään teurastettujen, jalostuksellisesti arvokkaiden pässien ja pukkien lisäksi kerättyjä ja pakastettuja siittiöitä. Näin geneettistä materiaalia voidaan käyttää ilman elävän eläinkaupan riskejä.

Toimintamallivahvistaa keinosiemennysosaamista, avaa uusia jalostusvaihtoehtoja ja parantaa bioturvaa sekä eläingenivarojen pitkäjänteistä säilytystä. Lisäivessiittiöitä hyödynnetään myös alkuiden laboratoriotuotannossa, jossa teurastettujen uuhien ja kuttujen munasarjoista kerättyjä munasoluja hedelmöitetään tulevaisuuden jalostustarpeisiin.

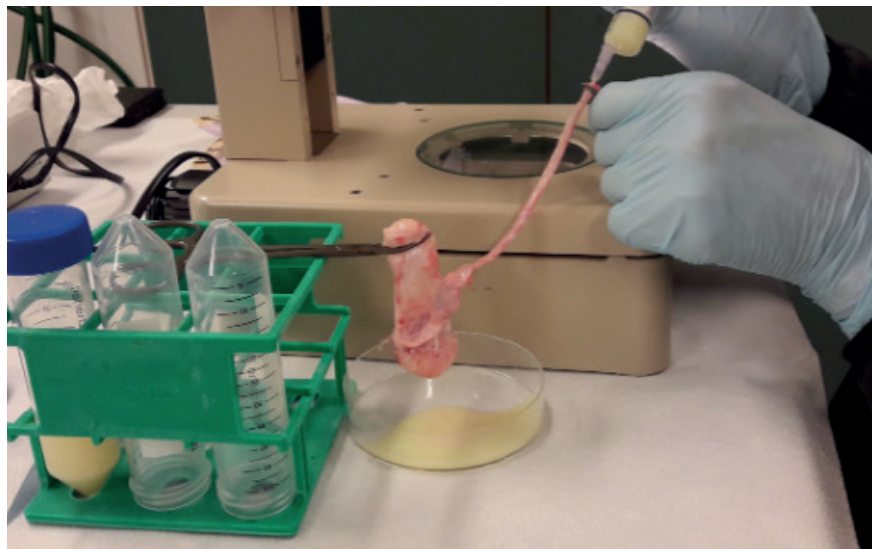
Hanke hyödyntää teurastamojen sivuvirtoja innovatiivisesti ja luo kestävän, modernin jalostusjärjestelmän, joka vahvistaa alan kilpailukykyä ja resilienssiä. Se vastaa kasvavaan tauti- ja loispaineeseen sekä ilmastomuutoksen vaikutuksiin ja turvaa alkuperäisrotujen elinvoiman pitkällä aikavälillä. Hyödynsaajina ovat kaikki Suomen lammis- ja vuohitilat. Hankkeen toteuttavat Luke ja ProAgria Etelä-Pohjanmaa ajalla 1.4.2026–31.10.2028. Hankkeen rahoittajat ovat EU, Sisä-Suomen (päärahoittaja), Lounais-Suomen, Kaakkois-Suomen, Keski-Suomen ja Etelä-Pohjanmaan elinvoimakeskukset sekä Vihtori Peltonen-Lihasulan säätiö.

KIRJOITTAJAT

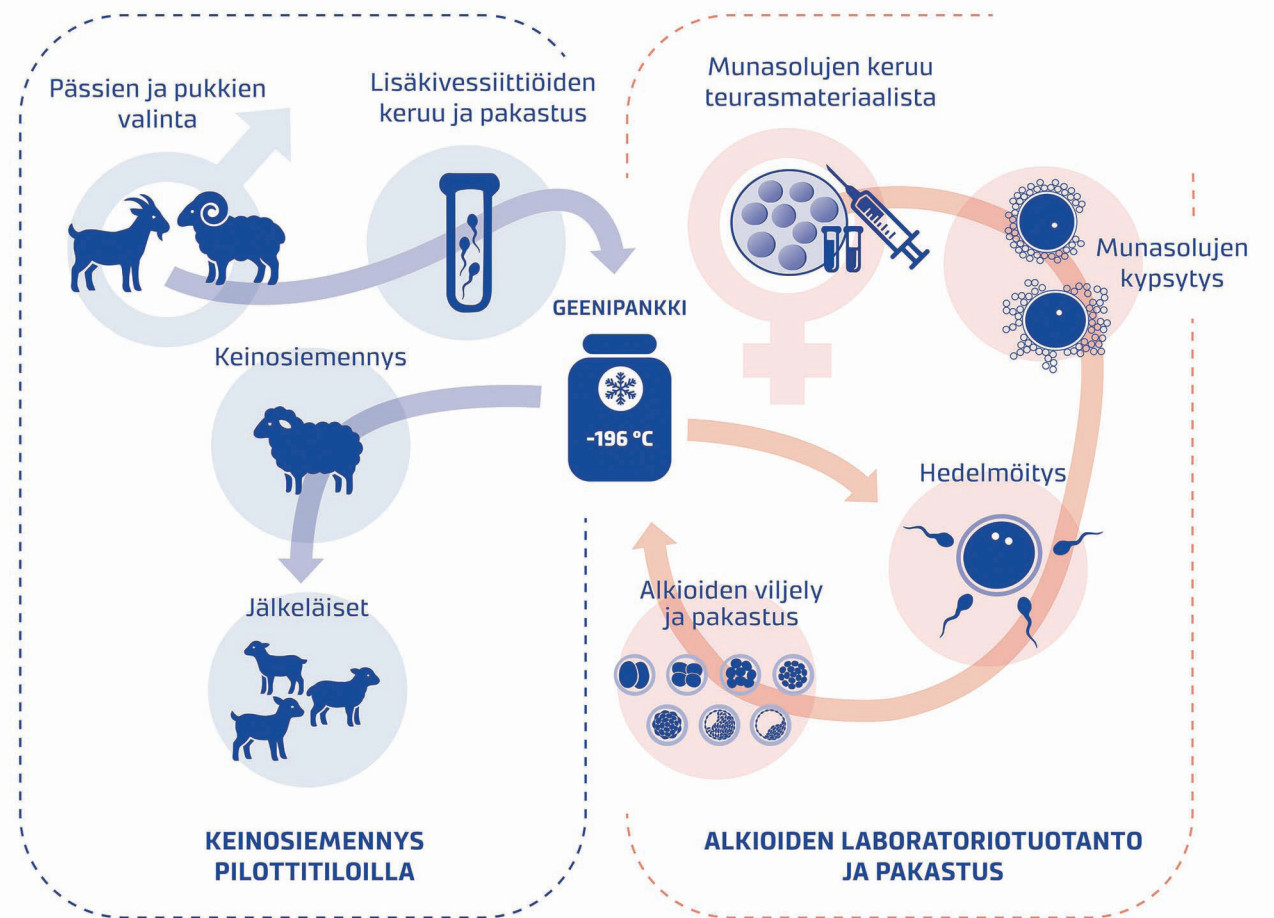
Heli Lindeberg, Jaana Peippo
ja Juha Kantanen,
Luonnonvarakeskus

Käytännön toimenpiteet lisäivessiittiöiden ja munasolujen keräämiseksi

- Hyvä pässi/pukki tai uuhia/kuttuja on tarjolla. Työteknisesti Luonnonvarakeskuksessa (Luke) voidaan saman päivän aikana käsitellä 1-2 pässin/pukin kivekset. Sen sijaan uuhien/kuttujen munasarjoja voidaan käsitellä 10 luovuttajalta kerrallaan.
- Suunniteltuun teurastukseen on aikaa vähintään 1,5 kk.
- Ilmoitus tarjolla olevista eläimistä Lukeen kansallisen eläingenivaraojelmalla: eläingenivarat@luke.fi ja Heli Lindeberg, heli.lindeberg@luke.fi, 029-5326712.
- Heli Lindeberg ottaa yhteyttä tilalle puhelimitse. Käydään yhdessä läpi tauti- ja astutuskaranteeniasiat. Sovitaan tautinäytteiden ottaja ja omistaja antaa tarvittavat tiedot Ruokaviraston lähettämää varten. Näytteet tilalla ottaa kunnaneläinlääkäri tai tilan muu oma eläinlääkäri, jolle Heli Lindeberg lähettää Ruokaviraston läheteen sähköpostilla. Omistaja sopii näytteenottopäivän eläinlääkärin kanssa. Tautinäytteiden ottopäivän ja teurastuspäivän pitää olla ajallisesti lähellä toisiaan, joten tautinäytteitä ei voi ottaa ns. "varastoon" esimerkiksi puoli vuotta ennen teurastusta. Tautinäytteiden oton ja määritykset maksaa Luke.
- Tautinäytteiden ollessa negatiiviset, Luke käy hakemassa materiaalit teurastamolta. Työteknisesti Lukessa eläinten sopivimmat teurastuspäivät ovat maanantai, tiistai tai keskiviikko. Kansalliseen geenivaraohjelmaan tulevien eläinten teurastus on hyvä sopia ensimmäiseksi heti aamusta, jotta siittiöiden ja munasolujen keräys ehdittäisiin tehdä saman työpäivän aikana Luke Jokioisten lisäivessiittiö- ja alkiolaboratorioissa.

KUVA: Tuula-Marjatta Hamama

Asetuksen 153/24 määräykset tautinäytteiden otosta

- Pässi/pukki on ollut alkuperäpitopaikassaan vähintään 6 kk.
- Alkuperäpitopaikkaan ei ole tullut uusia eläimiä 30 vrk:n aikana.
- Tilalla ei ole vastustettavia tai valvottavia eläintautia.
- Pässillä/pukilla on oltava vähintään 21 vrk tautikaranteenia ennen verinäytteiden ottoa.
- Pässi/pukki erotetaan uuhista/kutuista eikä se saa astua tämän jälkeen = astumiskaranteeni alkaa (astumiskaranteenin pituus on vähintään 30 vrk ennen teurastusta).
- Verinäytteet pässistä/pukista ja viidestä muusta samassa tilassa elävästä uroksesta/naaraasta lähetetään Ruokavirastoon. Kunnaneläinlääkäri ottaa verinäytteet.
- Odotetaan tautinäytteiden tulokset, joissa menee 4-5 viikkoa (vastaus tulee sähköpostilla suoraan myös omistajalle Ruokavirastosta).
- Jos tautinäytetäustukset ovat negatiiviset, eikä pässi/pukki osoita mitään sairauden merkkejä, se saa asemaeläinlääkärin luvan lähteä teuraaksi ja Luke hakee kivekset teurastamolta.

Kehitetään toimintamalli:

- hyödynnetään arvokasta eläinainesta keinosiemennyksellä
- parannetaan bioturvaa
- vahvistetaan tilojen osaamista
- säilytetään alkuperäisrotujen geenivaroja

JALOSTUSLAMPOLASTA
RAKENNEARVOSTELTUJA JA ULTRATTUJA
SUFFOLK-PÄSSEJÄ SIITOKSEEN

ANTTILA SUFFOLK
Juha ja Hannele Moisander
040 846 0524